

‘Vertrouw meer op eigen ‘voedingsbodem’

Een plant groeit niet harder als je er aan trekt, zegt akkerbouwer en coach/adviseur Paul Bos. „Een boer laat het gewas voor zich groeien, maar de moderne mens is dat principe vrijwel volledig kwijtgeraakt.“ Bos probeert deze boerenwijsheid in zijn werk mee te geven aan leidinggevenden van bedrijven en organisaties.

Naam:
Paul Bos**Geboren:**
Aalsmeerderbrug, 4 augustus 1960**Bedrijf:**
Boer Bos (Aalsmeerderbrug)**Studie**
Middelbare Agrarische School in
Hoofddorp, 1976-1979
School voor de Journalistiek in Utrecht,
1981-1984**Carrière**
eindredacteur Lokaal Nieuwsblad/
freelancejournalist, 1986-1988
hoofd PR Trainingsinstituut, 1988-1989
oprichter/managing partner
middelgroot marketing- en
communicatieadviesbureau, 1989-1999
sabbatical, 1999-2000 (meewerken op het
ouderlijk bedrijf)
Fortboerderij Dijkzicht/Boer Bos, 2000-2014

Paul Bos ontvangt regelmatig groepen directeurs en managers op Fortboerderij Dijkzicht in Aalsmeerderbrug. Een idyllisch plekje onder de rook van Schiphol, waar de Haarlemmermeer nog ongerept lijkt. Op de oude Fortboerderij op de Stelling van Amsterdam worden onder andere inspiratiebijeenkomsten en leertrajecten gehouden rond thema's als samenwerken, organisatievernieuwing en natuurlijk leiderschap. Daarbij wordt uitgegaan van de wetten van de natuur, die voor een boer zo gewoon zijn, maar waar de moderne stadsmens eigenlijk geen weet meer van heeft, is de ervaring van Bos.

Vertrouwen

„Ik zie hier mensen binnenkomen die volledig zijn gericht op carrière en welvaart, maar die geen moment meer op zichzelf als professional of als mens durven te vertrouwen“, zegt hij. „Die ‘voedingsbodem’ zijn ze volledig kwijtgeraakt. Ik leer mensen te transformeren, waarbij ik ze randvoorwaarden, zoals vertrouwen, leer te benoemen. Een boer zal nooit een aardappelplant dagelijks uit de grond trekken om te zien of deze wel voldoende groeit. Dan weet je zeker dat het niets wordt. Dat probeer ik tijdens mijn gesprekken aan mensen mee te geven. Daarbij gebruik ik metaforen als de vier seizoenen en de kringlopen, in relatie tot mijn werk als boer.“

De leidinggevendenden die Bos ontmoet, zijn vaak op zoek naar nieuwe ideeën voor het leiden van hun onderneming. „Je ziet die mensen op de boerderij ontdekken dat ze tijd mogen nemen om nieuwe ideeën te ontwikkelen in plaats van die te forceren. Ik laat hen zien dat je in de vier seizoenen een groeicyclus kunt ontdekken, die je ook in het bedrijfsleven kunt toepassen. Zo is de herfst een periode van loslaten, de winter van verstilling, het voorjaar van voorbereiding en de zomer van oogsten. Na het oogsten mag je dus loslaten, voordat het hele proces als bijna vanzelf opnieuw begint.“

Sabbatical

Bos put in zijn werk veel ervaring uit zijn eigen verleden als zakenman in de marketing en communicatiewereld. Hij runde tien jaar lang een middelgroot communicatie- en adviesbureau met vijftien mensen in dienst in het midden van het land. Daarvoor was hij werkzaam in de journalistiek en de reclamewereld. In 1998 besloot hij na een korte sabbatical te switchen naar het agrarische bedrijf van zijn ouders, om als akkerbouwer en schapenhouder en coach/adviseur verder te gaan. In 2000 nam hij het bedrijf over.

Aanvankelijk moest Bos als tiener niet zo veel hebben van het agrarische bedrijf. „Ik ben de jongste van zes kinderen. Ik had toen weinig interesse in school, dus

ik kon wel op de boerderij blijven, zo werd gedacht.“ Paul ging nog wel naar de middelbare agrarische school in Hoofddorp, maar besloot vervolgens naar de School voor de Journalistiek in Utrecht te gaan. „Dat was niet zozeer omdat ik journalist wilde worden. Ik zag die school meer als een weg naar de vrijheid.“

Ritme vier seizoenen

Vader Bos vond het wel jammer dat zijn jongste zoon geen boer wilde worden, maar het verbaasde hem ook weer niet. Paul had andere talenten, was een creatief en ondernemend kind. „Ik heb de landbouw toen volledig losgelaten. Maar elk jaar belde mijn vader op als er gehooïd moest worden. Dat heeft hij 18 jaar gedaan, tot ik in 1998 besloot om te gaan helpen. Die middag had ik het gevoel dat ik in een workshop was terechtgekomen op de boerderij waar ik als kind was opgegroeid. Er zat te veel werk in mijn leven, ik was 's nachts regelmatig wakker, ik was toe aan meer leven in mijn werk.“ Na de sabbatical was het duidelijk dat Paul met het bedrijf verder wilde. Zijn vader, toen 75 jaar, stelde als 'eis' dat zijn zoon een jaar lang het bedrijf runde op de manier zoals hij dat altijd had gedaan. „Ik moest de vier seizoenen volgen. Een jaar lang dat ritme doormaken. Daarna mocht ik er mijn eigen bedrijfsvoering op loslaten.“ Achteraf is die tussenperiode zijn redding geweest, weet Bos nu. „Ik heb veel wijsheden van mijn vader meegekregen, die ik nu in mijn werk als coach kan toepassen. En ik merkte dat ik daar zelf ook een ander mens van werd.“

Parallellen

In die tijd begon Bos ook parallellen tussen de landbouw en het coachingswerk te ontdekken. „Als ik de sloot schoonmaakte, maakte ik mijn hoofd leeg. En ik zag dat wanneer je aardappelen wilt telen, je eerst moet zorgen voor een goede bodem waarin het gewas kan ontkiemen en groeien. Dat klinkt voor een boer heel logisch, maar voor veel mensen is dit zó nieuw. Als mijn vader vroeg: 'Kom je hooien?', vroeg ik gelijk: 'Wanneer?' Dan kreeg ik als antwoord: 'We zien wel.' Mijn vader legde dat uit als

'heel actief wachten'. Zo ging ik op den duur allerlei wetmatigheden ontdekken hoe je parallellen kunt trekken tussen de groei van gewassen en de groei van mensen.“ Hij vervolgt: „Door mijn eigen inzichten te combineren met boerenwijsheden en daar met mijn communicatieachtergrond mooie woorden voor te vinden, probeer ik nu mensen zonder enkele agrarische achtergrond inzichten te bieden, die hen verder kunnen helpen in hun bedrijf of organisatie. Dat doe ik door workshops op het bedrijf te houden en door lezingen te geven. Sommige mensen reageren heel enthousiast op mijn verhaal, anderen kunnen er niets mee. Maar mensen die willen transformeren, omstandigheden willen veranderen, mogen best een beetje sceptisch zijn. Als er maar een voedingsbodem ontstaat waarop je kunt groeien.“

Boerencommunicatie

Het biologische bedrijf bestaat inmiddels uit 24 hectare akkerbouw en een schapenhouderij met 130 Drentse Heideschappen. Bos kan in het akkerbouwareaal zelfs nog groeien, vanwege de grond die beschikbaar komt op lege bedrijventerreinen rondom Schiphol. Hij verbouwt mosterdzaad voor La Place, vlas voor lijnolie, aardappelen voor de catering van Schiphol en quinoa. Een vaste medewerker verzorgt de schapenhouderij en werkt samen met een boer/loonwerker voor de akkerbouw, zodat Bos alle vrijheid heeft in zijn rol als coach en adviseur.

Naast het bedrijfsleven ontvangt Bos ook groepen collega's uit de agrarische sector. Hoe vindt hij dat boeren communiceren? „Akkerbouwers praten over zichzelf zoals ze hun land bewerken“, zegt hij glimlachend. „Melkveehouders houden meer van communiceren met mensen, omdat ze gewend zijn tegen hun dieren te praten. En een boer uit het Noorden communiceert anders dan zijn collega uit de Randstad.“

Boodschappen doen

Een belangrijk thema voor boeren is het verschuiven van een aanbodgerichte naar een vraaggerichte markt, vindt Bos. Dat is een terugkerend thema in kennissessies met agrarische ondernemers. „Ik ga met agrarische groepen naar de supermarkt, boodschappen doen, of naar een restaurant. De samenleving wil steeds vaker weten waar ons voedsel vandaan komt. De agrarische sector mag wat meer naar de consument luisteren en uitleg geven waar hij mee bezig is. Boeren en tuinders hebben hun macht nu te veel weggegeven aan de supermarkten. Agrariërs mogen het heft weer in eigen hand nemen, trots zijn op hun producten en dat ook communiceren. Daarmee wil ik niet zeggen dat alles gemakkelijker wordt, maar het wordt wel leuker!“ ■